

נספחים

פרק יב

בדרך הוראה

(מלוקט מהשיעורים)

הלכה כבתראי

בענין של בתראי, הרמב"ם בהל' מלכים פסק דבית דין של דור שלאחריו יכול לחלוק על בית דין של הדור הקודם, והוא ענין של 'אין לך שופט אלא שיהיה בימך'. ושמעתי מאת מו"ר ר' אלחנן ששמע מאת מו"ר ר' חיים, שמדינא יכול אמורא לחלוק על תנא, אלא קבלו עליהם שלא לחלוק.

פסקינן כבבלי נגד הירושלמי שהם היו בתראי, שהבבלי נתחבר 300 שנה אחרי הירושלמי.

ובמחלוקת רש"י ותוספות פסקינן כתוספות שהיו בתראי.

הרא"ש היה מאוחר מהרמב"ם 300 שנה ופסקינן כהרא"ש, ואפילו שאם היה הרמב"ם חי, ייתכן שהיה מתרץ את קושיות הרא"ש, לא ניתנה תורה למלאכי השרת ואין לך אלא שופט שיהיה בימך.

ב'אורח חיים' פסקינן כ'מגן אברהם' נגד הט"ז דהוה בתראי.

באגרות 'חזון איש' ח"ב, סי' כ"ח, כתב, וז"ל: המנהג להחמיר כדברי ה'מגן אברהם' במקום שהוא חולק על הרמ"א ז"ל, אם לא שהאחרונים חולקים עליו.

ב'יורה דעה' מתנהגים כל הרבנים כשיש מחלוקת בין ש"ך לט"ז - פסקינן כהש"ך.
א. מפני שהיה מיקל, ב. דהלכה כבתראי וראהו הש"ך וחלק עליו.

ב'אבן העזר' פוסקין כ'בית שמואל' נגד ה'חלקת מחוקק' דהוה בתראי. 'דער וואס איז
א פוסק ווייסט ווי מען פירט זיך', (- 'מי שהוא פוסק יודע איך נוהגין') הלכה כבתראי.

ב'חושן משפט' פוסקין כהש"ך נגד הסמ"ע, כי הש"ך הוה בתראי. ובשו"ת 'בית לחם
יהודה' בפתיחה כוללת, כתב שם בענין בתראי, וז"ל:

"אמנם בחושן משפט ששם יעטרו הסמ"ע והש"ך, לא אזלינן בתר אחרון. כי
בעל הסמ"ע, הגאון הגדול ר' פאליק הכהן אשר חבר גם כן ה'דרישה' וה'פרישה' על
הטור, היה הרבה קודם לבעל הש"ך כמה שנים, כי נפטר בשנת (שע"ד) לאלף השישי,
ומכל מקום זכה בעל הסמ"ע לפסוק כמותו נגד הש"ך. אף שהש"ך היה אחרון וזהו כן
ביחידי סגולה". עכ"ל.

ודברתי עם הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א ואמר לי שאין המנהג כדבריו,
ואלא שבחושן משפט נמי פוסקין כהש"ך נגד הסמ"ע ז"ל. וכן קיבל מאביו, וכן נוהגים
בעלי הוראה מובהקים.

'ערוך השולחן'

ה'ערוך השולחן' הוא מיקל גדול בכל ד' חלקי 'שולחן ערוך'.

פעם בעת שנתן מרן שיעור בהלכה, הביא מחלוקת, בדבר שה'משנה ברורה'
החמיר, וה'ערוך השולחן' היה מיקל. ושאל מרן את התלמידים איך פסקינן?

וענו התלמידים: פסקינן כ'משנה ברורה'. אמר להם מרן: לא, אלא פסקינן בזה
כ'ערוך השולחן'. וענה אחד מהתלמידים, הלא ה'ערוך השולחן' הוא מיקל. ענה לו
מרן: "הלוואי זאלסטו זיין אזא מיקל ווי די 'ערוך השולחן'..." (- "הלוואי שתהיה אתה
מיקל כמו ה'ערוך השולחן'...")

אחד מגדולי הדור

ב'ערוך השולחן', סי' קיז, ס' ח', דן בענין מי שלא אמר 'ותן טל ומטר' בימות החורף שצריך לחזור. ובמדינתנו כיון דלא צריכים לגשמים בימות החורף, אפשר דלא צריכין לחזור ולברך. ומצדד לכאן ולכאן. וכתב וז"ל: "ואני מעולם לא הוריתי הוראה זו וגם להיפך לא הוריתי, וכך מקובלני מילדותי שבדור שלפנינו היה 'אחד מגדולי הדור' שלא רצה להורות הוראה זו". ע"כ.

ה'אחד מגדולי הדור' היה ר' איצ'לה מפוניבז' ז"ל.

'שהחיינו' בימי ספירה

לא ראיתי מעולם בדור שעבר שאין עושין 'שהחיינו' בימי הספירה, אלא עושין. וכן פסק הרב הענקין, ר' משה פיינשטיין, ר' חיים עוזר. "ודברתי הרבה עם רבנים מדור העבר, ששמשו רבנים הקודמים". וההלכה היא שמברכין 'שהחיינו' בימי הספירה".¹⁹⁷

טבילת כלי

ב'מחבר' כתוב שכאשר טובלים כלי אחד מברכים 'על טבילת כלי'. "ודברתי עם הרבה רבנים זקנים שנוהגין שלא כ'מחבר', אלא מברכים 'על טבילת כלים', גם על כלי אחד.

ר' אבא פאסוועלער

"דברתי עם רבנים זקנים שלא לסמוך על ר' אבא פאסוועלער, שאמר שתפילת ערבית בליל ראש השנה דינה כמו ליל ראש חודש, שאם שכח לומר ענייני היום אין צריכים לחזור, אלא חוזרים גם בלילה, כיון שלא מזכירים שום דבר של ראש חדש.

'מטה אפרים'

"כל רב בפולין היה לו בטלית זעקל (- בשקית הטלית) ספר 'מטה אפרים'".

197. עיין בתשובות 'פני מבין' בס' קלג, סי' ד'.